

РОЗВИТОК ТА ВНОРМУВАННЯ МОНОГОВІРКОВИХ ДЕСКРИПЦІЙ В УКРАЇНСЬКОМУ МОВОЗНАВСТВІ (ДРУГА ПОЛОВИНА ХХ ст.)

*Т. В. Громко, кандидат філологічних наук, доцент кафедри української мови
Центральноукраїнського державного педагогічного університету*

(Кропивницький, Україна)

e-mail: phd.hromkot.v@gmail.com

ORCID: org/0000-0002-4661-4302

У статті проаналізовано моноговіркове дескрибування у вітчизняному мовознавстві з історико-мовного погляду. За визначеною автором періодизацією, розвиток дескрипцій окремих говірок в українській діалектології припадає на 50–90-і роки ХХ століття; для нього характерне продовження традицій становлення й унормування методу як перші спроби системності такого типу описів. Від матеріалів до словників, від тез до дисертацій як різних форм і форматів дескрипцій у цей час репрезентовано й український говірковий матеріал, і сам метод моноідиомного опису. Період позначений виходом словників говірок, укладених Г. Л. Аркушиним, З. М. Бичком, А. С. Зеленьком, А. Т. Сизьком, І. І. Жеґуцом, історико-лінгвістичного нарису С. Д. Грищенка та В. М. Мойсієнка «Мелені» тощо. Як і в інші періоди історії української діалектології, моноговіркові дескрипції тісно переплітаються з розвідками, присвяченими вивченню інших слов'янських і неслов'янських говірок та їхніх рис, що орієнтує діалектологічну науку на метаопис ідіому в лінгвістиці. У цілому розпочаті в цей час дослідження української діалектної мови заклали основу бачення її як реальної системи мови в усій багатогранності її розвитку та представлення в типологічному й лінгвогеографічному аспектах діалектології.

Ключові слова: діалектологія, говірка, ідіом, описовий метод, моноговіркова дескрипція, словник говірок, діалектологічне дослідження, монографічний опис.

Актуальність. Історико-мовний погляд на різні напрями української діалектології дає змогу простежити тенденції становлення, розвитку та сучасний стан лінгвістичних досліджень. Діалектологічні студії водночас зі створенням власне українських мовознавчих продуктів долучаються до європейських лінгвістичних традицій (а почасти беруть участь у їх формуванні) у теоретичному осмисленні й практичному доробку, що є важливими чинниками мовознавчої інформації. Внесок українських мовознавців полягає у виявленні нових джерел емпіричного матеріалу, введенні його в науковий обіг, а також у спробах нових способів екстраполяції та діалектологічної інтерпретації мовних явищ із використанням описового методу, що є помітним явищем в історії лінгвістики. У процесі свого розвитку й унормування дескрипція як особливий спосіб дослідження ідіому, окремого мовного угруповання, постає із фрагментарних розвідок і виявляється в систематизованих описах говірок як мовної системи [64].

Недостатність, неповнота емпіричної бази діалектологічної науки та теоретичної лінгвістичної уніфікації опису, про яку часто йдеться в наукових колах, не дає змоги зробити повні монографічні описи, її вважають радше ідеалом, аніж реальністю. Проте українські діалектологічні описи окремих говірок мають свою історію, а також значний доробок, репрезентований лексикографічними виданнями, типологічними описами, розвідками окремого мовного рівня говірки як системи мови, які ми кваліфікуємо як моноговіркові дескрипції. Своєрідно верифікуючи лексикон говірки або граматичний склад мовних одиниць та особливості їх функціонування, диференціюючи діалектні мовні явища та кодифіковані літературні відповідники, такі моноговіркові дескрипції ще з початків свого укладання були орієнтовані на фіксацію мовного матеріалу, який, зважаючи на співвідношення в літературному й діалектному узусах, називали діалектизмами. Основні вектори парадигми сучасного мовознавства спрямовані на звернення до мовної практики реальних носіїв мови реальних мовних колективів у часі й

просторі, що фокусує вивчення говірки на баченні її як системи з повним репертуаром мовних одиниць – від діалектних до літературних, від усього набору граматичних її виявів до хезитативів, засвідчених в усному мовленні, прецедентних текстах тощо.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Монодіалектне дескрибування, проведене на матеріалі української діалектної мови, поділяємо на кілька етапів, що залежать, з одного боку, від стану вітчизняної діалектології як науки та рівня її діалектографії в певний період, а з іншого – від бачення функції української діалектної мови в певний період історії нашої держави, від визначення місця діалектології як науки в українській лінгвістичній науці, від потреби й міри використання діалектного потенціалу в українських мовознавчих дослідженнях, зрештою, від наукового рівня діалектологів-дослідників [64, с. 99].

Мета дослідження. У складі укладеної нами періодизації моноговіркової дескрипції в українській діалектологічній науці (I етап – перші спроби, становлення описів (кінець XIX – 40-і рр. XX ст.); II етап – розвиток дескрибування говірок, засади лексикографування та коментування діалектних даних (50–70 рр. XX ст.); III етап – унормування, формування моноговіркових описів на одному мовному рівні (70–90 рр. XX ст.); IV етап – новітній період, уніфікація дескрипцій говірок як мовної системи (від початку XXI ст. до наших днів)) найвиразніші другий і третій етапи – розвиток та унормування моноговіркових дескрипцій як методу, аналіз яких і становить **мету** нашого дослідження.

Спостереження за попереднім до досліджуваного періоду етапом становлення методу моноговіркових дескрипцій в українській діалектології показує не лише значну кількість розвідок, а й представлення описів українських говірок видатними діалектологами І. М. Зілінським, І. А. Панькевичем, Я.-Б. А. Рудницьким, монографічне дослідження Я. Янува, що стали взірцями для наступників як вітчизняного мовознавства, так і слов'янського, а також стимулом до подальших діалектологічних описів такого типу.

У період розвитку методу моноговіркового дескрибування у вітчизняному мовознавстві не було докладних, системних презентацій говірки. Однак орієнтація на повноту дослідження діалектної мови (хоча й на матеріалі диференційних лексиконів говірки) сприяла окресленню говірки як реальної системи мови в усій багатогранності її розвитку. Системність у вивченні говірки сприяє структуральному, типологічному та лінгвогеографічному описові її на тлі діалектної мови, що є орієнтиром діалектології як розділу лінгвістики.

Результати дослідження та їх обговорення. У зв'язку з відсутністю докладних описів говірок в аналізований період, його, на перший погляд, можна образно схарактеризувати як «тезовий»: більшість розвідок – це лише фрагменти дескрипцій українських говірок, звужених до подання в тезах, що є радше спостереженням за особливостями говірок. Щоб переконатися в цьому, достатньо розглянути праці, виконані саме в такому аспекті. Першою згадаємо моноговіркову дескрипцію відомого дослідника лубенських говірок І. О. Варченка «Середньонаддніпрянська говірка с. Ульяновка в синхронно-діахронічному плані» [5], далі: І. Є. Грицютенко «Із спостереження над говіркою села Чернятин Уланівського району Вінницької області» [22], С. Ф. Довгопол «Поліська нижньонаддеснянська говірка с. Пухівки» [26], В. Ф. Сич «Діалектні особливості говірки с. Сегединець Городищенського р-ну Черкаської обл.» [58], І. Д. Сухомлин «Ономастика в говірці села Мишуриноного Рогу на Дніпропетровщині» [60], М. А. Грицак «Назви гідрорельєфу в говірці с. Ясіня Закарпатської обл.» [21].

Однак не можна недооцінити опису говірок у статтях, опублікованих у цей період в університетських наукових збірниках праць: «Наукові записки Ужгородського університету» (С. П. Бевзенко, І. Д. Пагіря «Деякі зауваження щодо лексики говірки с. Кальник» [4], П. П. Чучка «Система голосних у говірці села Бараниці Ужгородського району» [63]), «Збірник славістичних праць філологічного факультету (Київського університету)» (Я. Моравець «Зміни в українській говірці села Ублі на Словаччині протягом останніх

60 років» [43]) та ін. Серед них привертають увагу студентські розвідки, на вагомість яких як джерел говіркового матеріалу у своєму фундаментальному дослідженні закарпатських говірок звертав увагу М. А. Грицак (див. окремі позиції проекту «Ботанічна номенклатура» М. А. Грицака (Ужгород, 1974): В. М. Савлук «Назви флори говірки с. Смідин Ковельського р-ну Волинської обл» (дипломна робота, кер. проф. Й. О. Дзензелівський), Ужгород, 1965; М. В. Сухан «Помологічні назви говірки с. Чорний Потік Іршавського р-ну Закарпатської обл.» (дипломна робота, кер. М. А. Грицак). Ужгород, 1969) [48, с. 21–23], А. Р. Дердюк «Деякі особливості говірки села Заміхів Новоушицького району Хмельницької області» [24].

Примітною для періоду 60-х років була дискусія поміж українськими діалектологами стосовно повного чи диференційного складу діалектних словників різних мовних утворень, що гостро розгорнулася на міжвузівській науковій конференції з питань укладання обласних діалектних словників (Чернівці, 1960; докладніше див. [56, с. 7]). І хоч конференційна ухвала полягала в рішенні укладати словники різного типу, усім запам'яталася доповідь М. А. Грицака – палкого прихильника повного словника (див. [21]).

Така позиція М. А. Грицака в цій діалектологічній дискусії щодо повного словника могла б визначити стратегію лексикографічного підґрунтя моноговіркових описів, як це реалізував у російському мовознавстві Й. А. Оссовецький [49], однак на той час вона не була підтримана в українському мовознавстві. Учені й сьогодні вважають повний діалектний словник найнадійнішим емпіричним підґрунтям дескрипції говірки, а І. В. Сабадош переконує, що «на підставі даних тільки диференційних словників, напр., неможливо встановити, яка частина кодифікованих норм української літературної мови загальнонародна, а яка вживається тільки в деяких українських діалектах» [56, с. 5].

У нелегкий час для української діалектологічної науки, коли ідеологічні переконання та науково-методичні принципи викладання відсували пріоритети суцільного збирання та бодай прескриптивного опису діалектного матеріалу, молоді філологи, а в перспективі – професори зі всеукраїнським і світовим визнанням – описали говірки населених пунктів, звідки вони родом: О. С. Мельничук «Південноподільська говірка села Писарівки Кодимського району Одеської області» [42]; П. П. Чучка «Система голосних у говірці села Бараниці Ужгородського району» [63]; М. В. Никончук «Из лексики полесского села Листвин» [46], М. А. Грицак «Румунські лексичні запозичення в говірці с. Росішка Рахівського району Закарпатської області» [21], В. В. Німчук «Спостереження над словотвором іменника в говірці села Довге Іршавського району (Суфіксація)» [48]; І. І. Ковалик «Іменниковий словотвір села Бітлі на Львівщині» [32].

Цей ряд дескрипцій говірок поповнюють статті відомих українських діалектологів-лексикографів у збірнику «Діалектологічний бюлетень»: Д. Г. Бандрівського «Деякі особливості говірки лемківських переселенців у с. Липівці на Дрогобиччині» [2], П. С. Лисенка «Говірка села Михайло-Коцюбинське, Чернігівської області» [39]; у відомчому збірнику «Дослідження і матеріали з української мови»: І. М. Керницький «Фонетичні особливості війтівських книг XVI–XVII ст. села Одрехови в порівнянні з сучасними лемківськими говорами» [30], «Морфологічні особливості війтівських книг XVI–XVII ст. с. Одрехови колишнього Сяноцького повіту на Лемківщині» [31]. Розвідки Т. М. Возного «Система дієслівних форм часу в говірці с. Бітлі на Львівщині» [7] «Особливості префіксальних дієслів у говірці с. Бітлі Туринського району Львівської області» [6] є продовженням студій говірки села Бітля, розпочатих І. С. Свенціцьким.

Як і в інші періоди історії української діалектології, дескрипції українських говірок тісно переплітаються з розвідками, присвяченими вивченню інших слов'янських і неслов'янських говірок та їхніх рис: наприклад, В. І. Столбунова «Вокалізм говірок сіл Біла Криниця Глибоцького і Ліповани Вишницького районів Чернівецької області» [59]; В. Рицько «Фонетичні особливості української говірки села Чукурови в Румунській Добруджі» [52]; розвідки С. І. Ковтюка про говірки сіл Ратовці [33] та Уж [34] Закарпатської області.

Етап унормування моноговіркових дескрипцій, хронологічно періодизований нами як третій період, можна окреслити 70–90 рр. ХХ ст. У цей час відбувається помітне поживлення описів говірок на одному мовному рівні. Наприклад, моноговіркові розвідки К. Ф. Германа про особливості синтаксису села Шепот Чернівецької області [9], О. О. Тараненка – про лексико-фразеологічну специфіку діалекту (на матеріалі говірки с. Олефірівки Дніпропетровської області) [61], С.-Є. Ф. Рабій-Карпинської «Говори Дрогобиччини з углядженням говірки села Нагуєвичі, Івано-Франківська область» [29; 51], Г. В. Воронич про словозміну іменника говірки с. Степанка Чорнобильської зони [8], М. В. Цвик «Середній /л/ в говірці с. Шевченкове Звенигородського району Черкаської області» [62], Г. І. Малишко – про фонетико-морфологічні риси говірки с. Савинки Чернігівської обл. [41] та фонологічну структуру говірки с. Мафедівки Сумської області [40]. Останні, як і багато інших, опубліковані в збірнику тез «Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу» (Воронеж, 1974): [3], [35], [50], [38]. Це й тези Й. О. Дзендзелівського «Традиційна сільськогосподарська лексика говірки села Залісся Кобринського району на Берестейщині», виголошені на Міжнародній конференції в Білорусі [25]. У межах свого наукового дослідження словозміни іменника Л. В. Рябець подала опис говірок Ксаверівка [54] і Товстий Ліс [55].

Дослідження фонетичної системи українських говірок, зроблені російськими мовознавцями в межах Загальнослов'янського лінгвістичного атласу: с. Чорна Тиса – Л. Е. Калнинь «Фонетичний лад однієї гуцульської говірки» [28]; с. Банилів-Підгірний – С. Л. Ніколаєв [45].

Науковий досвід Закарпатської школи був плідно використаний у Чернівецькому університеті. Зокрема, відомі студентські моноговіркові описи у форматі кваліфікаційних робіт під керівництвом К. Ф. Германа та у співавторстві з ним опубліковані статті про говірки сіл Виженка [10], Дорошівці [11], Зелена [12].

Найвагомішою щодо всіх попередніх дескрипцій говірки в цьому періоді стала дисертація М. В. Никончука «Досвід порівняльного аналізу трьох сіл Житомирського Полісся (на матеріалі лексики природи)» [47], де вперше не лише в Україні, а й на слов'янському обширі зіставлено говіркові системи трьох населених пунктів – Листвин, Петраші, Ралівонівці.

У цей період опубліковані кілька словників. Серед них, наприклад, «Силенська гуторка» за говіркою с. Сильно Волинської області, укладений Г. Л. Аркушиним [1]. Дослідник сам родом із цього населеного пункту, й укладений ним словник став першим зібранням матеріалу за методом самостереження. А. Т. Сизько на XV Республіканській діалектологічній нараді презентував свій «Словник діалектної лексики говірки с. Кишеньок Кобеляцького р-ну Полтавської обл.» у тезах «Словник діалектної лексики говірки села Кишеньок (Кобеляцького р-ну Полтавської області), його склад і принципи побудови» [57].

Вихід історико-лінгвістичного нарису С. Д. Гриценка та В. М. Мойсієнка «Мелені» (Житомир, 1998) [23], незважаючи на незначну кількість слів, що репрезентують у ньому говірку села Мелені Житомирської області, показав, що історичні розвідки розкривають не тільки екстралінгвістичний, а й етимологічний пласт моноговіркового дослідження.

Звертає на себе увагу добірка статей О. Т. Горбача з ґрунтовним зібраним вузькодіалектним матеріалом і системою його аналізу: описані говірки українських та румунських сіл Бродина [13], Верхній Дунавець [14], Красний Брід [15], Милешовець [16], Муругинь [17], Остромичі [18], Поляни [19], Романів [20].

У слов'янському мовознавстві в цей період виходить монографія, що є систематизованим описом говірки села Убля [65] та нариси [36]. Окрему розвідку О. Лешка присвятив дослідженню фонетичного рівня говірки Звала [37].

Дескрипція говірок, наприклад поліського села Мала Зубовщина Житомирської області, подана в дисертації З. І. Мячини [44], гуцульського села Берлибаш (Кости́лівка) – у словнику І. І. Жегуца [27] тощо. Опис говірки румунського села Марицеї також є

особливою моноговірковою дескрипцією як описом говірок за межами України в часі й просторі [53].

Загалом розпочаті в цей час дослідження української діалектної мови на матеріалі окремої говірки заклали основу бачення її як реальної системи мови та представлення в типологічному й лінгвогеографічному аспектах діалектології.

Висновки й перспективи. Моноговіркові дескрипції 50–90-х років ХХ століття гідно представляють доробок українських мовознавців на слов'янському та європейському обширі. Навіть у тезовому форматі, форматі студентських кваліфікаційних робіт вони цінні, бо репрезентували український говірковий матеріал і сам метод моноідіомного опису. Стратегія внормування моноговіркових дескрипцій полягає в представленні їх на одному мовному рівні, що є першими спробами системності в такого типу описах. Як і в інші періоди історії української діалектології, моноговіркові дескрипції тісно переплітаються з розвідками, присвяченими вивченню інших слов'янських і неслов'янських говірок та їхніх рис, що орієнтує діалектологічну науку на метаопис ідіому в лінгвістиці.

Список використаної літератури

1. Аркушин Г. Л. Силенська гуторка. Луцьк. Вежа, 1996. 168 с.
2. Бандрівський Д. Д. Деякі особливості говірки лемківських переселенців у с. Липівці на Дрогобиччині. *Діалектологічний бюлетень*. Київ, 1961. Вип. 8. С. 94–99.
3. Баранник Д. Ф. Некоторые наблюдения над лексикой, связанной с животноводством, в говоре с. Лавы Валуевского района Белгородской области. *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу: Тезисы докладов*. Воронеж, 1974. С. 175–178.
4. Бевзенко С. П., Пагіря І. Д. Деякі зауваження щодо лексики говірки с. Кальник. *Наукові записки Ужгородського університету*. Т. 5. Вип. 1. Ужгород, 1951. С. 79–83.
5. Варченко І. О. Середньонадніпрянська говірка с. Ульяновка в синхронно-діахронічному плані. Тези доп. V міжвуз. респ. славист. конф. Ужгород, 1962. С. 23–25.
6. Возний Т. М. Особливості префіксальних дієслів у говірці с. Бітлі Туринського району Львівської області. *Вісник Львівського університету*. Вип. 1. Львів, 1963. С. 23–36.
7. Возний Т. М. Система дієслівних форм часу в говірці с. Бітлі на Львівщині. *Українська діалектна морфологія*. Київ, 1962. С. 177–182.
8. Воронич Г. В. Словозміна іменника говірки с. Степанка. *Говірки Чорнобильської зони: Системний опис / упорядники: П. Ю. Грищенко, Г. В. Воронич, Л. І. Дорошенко та ін.* Київ, 1999. С. 15–26.
9. Герман К. Ф. Особенности синтаксиса говора села Шепот Путильского района Черновицкой области. *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу: Тезисы докладов*. Москва, 1970. С. 14–18.
10. Герман К. Ф., Горюк Г. Д. Особливості звукової системи говірки с. Виженка Чернівецької області. *Проблеми історії та культури української мови: зб. наук. праць / за ред. Н. Д. Бабич*. Чернівці : Рута, 1993. С. 57–67.
11. Герман К. Ф., Загороднюк Л. Функціональне місце звука [ф] у буковинській говірці села Дорошівці Заставнівського району Чернівецької області. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького університету* (12–13 травня 1999 року). Чернівці : ЧДУ, 1999. Кн. 1. Гуманітарні науки, Ч. І. С. 44–45.
12. Герман К. Ф., Никифоряк Ю. Система вокалізму говірки села Зелена Кельменецького району Чернівецької області. *Матеріали студентської наукової конференції Чернівецького університету* (12–13 травня 1999 року). Чернівці : ЧДУ, 1999. Кн. 1. Гуманітарні науки, Ч. І. С. 92–93.
13. Горбач О. Південнобуковинська гуцульська говірка й діалектний словник с. Бродина, повіту Радівці (Румунія). *Горбач О. Зібрані статті. Т. VIII. Історія мови. Діалектологія. Лексикологія*. Мюнхен, 1997. С. 123–275.
14. Горбач О. Діалектний словник північно-добруджанської говірки с. Верхній Дунавець біля Тульчі. *Горбач О. Зібрані статті. Т. V. Діалектологія*. Мюнхен, 1993. С. 362–403.
15. Горбач О. Південнолемківська говірка й діалектний словник с. Красний Брід бл. Меджилаборець (Пряшівщина). *Горбач О. Зібрані статті. Т. V. Діалектологія*. Мюнхен, 1993. С. 524–669.
16. Горбач О. Південна буковинсько-покутська говірка с. Милешовець бл. Радовець (Румунія). *Горбач О. Зібрані статті. Т. VIII. Історія мови. Діалектологія. Лексикологія*. Мюнхен, 1997. С. 324–376.
17. Горбач О. Діалектний словник північно-добруджанської говірки с. Муругинь над Дунаєм. *Горбач О. Зібрані статті. Т. VI. Діалектологія*. Мюнхен, 1993. С. 337–361.
18. Горбач О. Західно-поліська говірка Остромичі кол. повіту Кобринь. *Горбач О. Зібрані статті. Т. V. Діалектологія*. Мюнхен, 1993. С. 269–330.
19. Горбач О. Мармароська говірка й діалектний словник с. Поляни над р. Русковою (Румунія). *Горбач О. Зібрані статті. Т. VIII. Історія мови. Діалектологія. Лексикологія*. Мюнхен, 1997. С. 276–323.

20. Горбач О. Північно-наддністрянська говірка й діалектний словник с. Романів Львівської області. *Горбач О. Зібрані статті. Т. V. Діалектологія*. Мюнхен, 1993. С. 56–156.
21. Грицак М. А. Назви гідрорельєфу в говірці с. Ясіня Закарпатської області. *Питання гідроніміки: Матеріали III Республ. ономастичної (гідронімічної) наради / відп. ред. К. К. Цілуйко*. Київ, 1971. С. 74–80.
22. Грицютенко І. Є. Із спостереження над говіркою села Чернятин Уланівського району, Вінницької області. *Праці Одес. ун-ту : Сер. філолог. наук*. Одеса, 1956. Т. 146. Вип. 5. С. 129–139.
23. Грищенко С., Мойсієнко В. Мелені. Історико-лінгвістичний нарис. Житомир, 1998. 64 с.
24. Дердюк А. Р. Деякі особливості говірки села Заміхів Новоушицького району Хмельницької області : зб. студ. наук. праць Київ. пед. ін-ту : іст.-філол. та пед. науки. Київ, 1955. Т. 1. вип. 1. С. 77–90.
25. Дзендзелівський Й. О. Традиційна сільськогосподарська лексика говірки села Залісся Кобринського району на Берестейщині. *Їмбжежа (Поліська) штудій нопрахтыцька конфырээнція : Тэзы праказэ*. Пінськ, 1990. С. 78–80.
26. Довгопол С. Ф. Поліська нижньонаддеснянська говірка с. Пухівки. *Діалектологічний бюлетень*. Київ, 1962. Вип. 9. С. 85–96.
27. Жегуц І. Матеріали до гуцульського говору в Закарпатті: Говірка с. Берлибаш (Костилівка) р-ну Рахів у 30-х рр. Словник із додатками. Мюнхен, 1999. 96 с.
28. Калнынь Л. Э. Фонетический строй одного гуцульского говора. Исследования по славянской диалектологии. I. *Карпатоукраинские диалекты*. Москва, 1992. С. 7–74.
29. Карпинська С. Говори Дрогобиччини з углядженням говірки села Нагуєвичі, Івано-Франківська область. *Іван Франко – мислитель і митець : зб. доп. для відзначення 125-річчя народин і 65-річчя смерті Івана Франка /* Наук. т-во ім. Шевченка. Філологічна секція; ред. Е. Федоренко. Нью-Йорк, 1981. Записки наукового товариства ім. Шевченка. Т. 198. С. 128–138.
30. Керницький І. М. Фонетичні особливості війтівських книг XVI–XVII ст. села Одрехови в порівнянні з сучасними лемківськими говорами. *Дослідження і матеріали з української мови*. Т. IV. Київ, 1961. С. 83–106.
31. Керницький І. М. Морфологічні особливості війтівських книг XVI–XVII ст. с. Одрехови колишнього Сяноцького повіту на Лемківщині. *Дослідження і матеріали з української мови*. Т. V. Київ, 1962. С. 90–95.
32. Ковалик І. І. Іменниковий словотвір села Бітлі на Львівщині. *Українська діалектна морфологія*. Київ, 1969. С. 57–67.
33. Ковтюк С. И. Славянизмы в венгерском говоре села Ратовцы Ужгородского района. *Всесоюзная конференция по финно-угроведению. Тезисы докладов и сообщения*. Йошкар-Ола, 1969. С. 40–42.
34. Ковтюк С. И. Украинизмы в венгерском говоре низовья реки Уж Закарпатской области Украинской ССР : дис. ... канд. филол. наук. Ужгород, 1972. 172 с.
35. Крейтор Т. В. Особенности акцентуации села Озеряны на Черниговщине. *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу : тезисы докладов*. Воронеж, 1974. С. 51–54.
36. Лешка О. Звуковой строй села Звала Восточной Словакии. *Studie ze Slovanske jazykovedu I*. Praha. 1978. S. 227–268.
37. Лешка О. Говор с. Убля Восточной Словакии: *Этюды по укр. диалектологии. I*. Praha, 1974. 355 с.
38. Лыкова Л. К. О языковом сознании носителей диалекта и формировании стилистических оценок в диалектной лексике (на материале говора села Хренового Новоубманского района Воронежской области). *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу : тезисы докладов*. Воронеж, 1974. С. 228–231.
39. Лисенко П. С. Говірка села Михайло-Коцюбинське, Чернігівської області. *Діалектологічний бюлетень*. Вип. II. Київ : Вид-во АН УРСР, 1950. С. 61–83.
40. Малышко Г. И. Фонологическая структура говора с. Мафедовки Средино-Будского района Сумской области (по мат. ОЛА, п. 445). *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу : тезисы докладов*. Воронеж, 1974. С. 54–57.
41. Малышко Г. И. Фонетико-морфологические особенности говора с. Савинки Черниговской области. *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу : тезисы докладов*. Москва, 1973. С. 12–16.
42. Мельничук О. С. Південноподільська говірка села Писарівки Кодимського району Одеської області. *Діалектологічний бюлетень*. Київ, 1951. Вип. 3. С. 44–68.
43. Моравець Я. Зміни в українській говірці села Ублї на Словачині протягом останніх 60 років. *Збірник славістичних праць філологічного факультету [Київського університету]*. Київ, 1952. С. 218–222.
44. Мячина З. И. Очерк языка чешского говора села Малая Зубовщина на Украине (Фонетика. Морфология. Лексика) : автореф. дис. ... канд. филол. наук. 10.02.03 / АН БССР, Ин-т языкознания им. Якуба Коласа. Минск, 1974. 29 с.
45. Николаев С. Новые данные о вокализме карпатоукраинских говоров. *Український діалектологічний збірник*. Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової. Київ : Довіра, 1997. С. 33–39.
46. Никончук Н. В. Из лексики полесского села Листвин. *Лексика Полесья. Материалы для полесского диалектного словаря*. Москва : Наука, 1968. С. 79–92.
47. Никончук Н. В. Опыт сравнительного анализа трех сел Житомирского Полесья (На материале лексики природы) : дис. ...канд. филол. наук. Одесса, 1970.
48. Німчук В. В. Спостереження над словотвором іменника в говірці села Довге Іршавського району (Суфіксація). *Наукові записки*. Т. XIV. Львів, 1955. С. 169–192.

49. Оссовецкий И. А. Словарь современного русского народного говора (д. Деулино Рязанского района Рязанской области). Москва : Наука, 1969. 612 с.
50. Пелих Г. Ф. Чередование гласных в системе форм имен существительных (на материале подольских говоров: южного – с. Концеба Одесской области, северного – с. Горшкова Винницкой области). *Совещание по общеславянскому лингвистическому атласу : тезисы докладов*. Воронеж, 1974. С. 69–72.
51. Рабій-Карпинська С. Говори Дрогобиччини. *Записки Наукового Товариства ім. Шевченка*. Том СХСVIII. Нью-Йорк – Париж – Сидней – Торонто, 1981. С. 128–138.
52. Рицько В. Фонетичні особливості української говірки села Чукурови в румунській Добруджі. *Територіальні діалекти і власні імена*. Київ, 1965. С. 3–9.
53. Робчук І. Вивчення українських говірок Румунії. Говірка села Марицеї Сучавського повіту. *Обрії*. Бухарест, 1988. С. 209–216.
54. Рябець Л. До питання опису словозміни іменника в говірці. *Український діалектологічний збірник*. Книга 3. Пам'яті Тетяни Назарової / упоряд., ред., передм. П. Ю. Грищенко. Київ : Довіра, 1997. С. 64–74.
55. Рябець Л. Словозміна іменника говірки с. Товстий Ліс. *Говірки Чорнобильської зони. Системний опис*. Київ : Довіра, 1999. С. 27–34.
56. Сабадош І. Словник закарпатської говірки села Сокирниця Хустського району. Ужгород : Ліра, 2008. 480 с.
57. Сизько А. Т. Словник діалектної лексики говірки села Кишеньок (Кобеляцького р-ну Полтавської області), його склад і принципи побудови. *Структура і розвиток українських говорів на сучасному етапі: тези доповідей і повідомлень XV Республіканської діалектологічної наради*. Житомир, 1983. С. 100–101.
58. Сич В. Ф. Діалектні особливості говірки с. Сегединець Городищенського р-ну Черкаської обл. тези доповідей та повідомлень на науковій конференції, присвяченій підсумкам науково-дослідної роботи за 1960 рік. Секція мовознавства і літератури. Черкаси, 1960. С. 19–20.
59. Столбунова В. И. Вокализм говора сёл Белая Криница Глубокского и Липованы Вижницкого районов Черновицкой области. *Питання історії і діалектології східнослов'янських мов*. Чернівці, 1958. С. 153–164.
60. Сухомлин І. Д. Ономастика в говірці села Мишуриноного Рогу на Дніпропетровщині. *Тези доповідей Лінгвістичного семінару (Дніпропетровський університет, кафедра української мови)*. Дніпропетровськ, 1966. С. 55–58.
61. Тараненко О. О. Особливості системного підходу до вивчення лексико-фразеологічної специфіки діалекту (на матеріалі говірки с. Олефірівки Дніпропетровської області). *Проблеми дослідження діалектної лексики і фразеології української мови : тези доповідей*. Ужгород, 1978. С. 100–102.
62. Цвик М. В. Середній /л/ в говірці с. Шевченкове Звенигородського району Черкаської області. *Проблеми української діалектології на сучасному етапі*. Житомир, 1990. С. 77.
63. Чучка П. П. Система голосних у говірці села Бараниці Ужгородського району. *Наукові записки Ужгородського університету*. Львів, 1956. Т. 14. С. 141–160.
64. Hromko T. V. Methods of collecting material for speech description. *Paradigmatic view on the concept of world science: Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference (Vol. 2), August 21, 2020. Toronto, Canada : European Scientific Platform*. P. 99–101.
65. Leška O. Govor sela Ublja Vostočnoj Slovaki. Praha : KCJ ČSAV, 1973. 394 s.

References

1. Arkushyn, H. L. (1996). Sylenska hutorka [Subdialect of Sylne]. Luts'k : Vezha, 168 (in Ukr.).
2. Bandrivskiy, D. D. (1961). Deiaki osoblyvosti hovirky lemivskykh pereselentsiv u s. Lypivtsi na Drohobychchyni [Some features of the dialect of Lemko settlers in the village Lypivtsi in the Drohobych region]. In : *Dialektolohichnyi biuletyn*. Kyiv. V. 8, 94–99 (in Ukr.).
3. Barannik, D. F. (1974). Nekotoryye nablyudeniya nad leksikoy, svyazannoy s zhivotnovodstvom, v govore s. Lavy Valuyskogo rayona Belgorodskoy oblasti [Some observations on the vocabulary associated with animal husbandry, in a subdialect of Lavy village of the Valuysky district of the Belgorod region]. In : *Soveshchaniye po obshchieslavianskomu lingvisticheskomu atlasu : Tezisy dokladov*. Voronezh, 175–178 (in Rus.).
4. Bevzenko, S. P., Pahiria, I. D. (1951). Deiaki zauvazhennia shchodo leksyky hovirky s. Kalnyk [Some remarks on the vocabulary of the dialect of Kanyk village]. In : *Naukovi zapysky Uzhhorodskoho universytetu*. T. 5. V. 1. Uzhhorod, 79–83 (in Ukr.).
5. Varchenko, I. O. (1962). Serednonaddniprianska hovirka s. Ulianovka v synkhronno-diakhronichnomu plani [Middle Dnieper dialect of subdialect of Ulyanovka village in synchronous-diachronic terms.]. In : *Tezy dop. V mizhvuz. resp. slavist. konf. Uzhhorod*, 23–25 (in Ukr.).
6. Voznyi, T. M. (1963). Osoblyvosti prefiksallykh diiesliv u hovirts' s. Bitli Turynskoho raionu Lvivskoi oblasti [Features of prefixal verbs in the dialect of Bitli village of the Turin district of the Lviv region]. In : *Visnyk Lvivskoho universytetu*. V. 1. Lviv, 23–36 (in Ukr.).
7. Voznyi, T. M. (1962). Systema diieslivnykh form chasu v hovirts' s. Bitli na Lvivshchyni [System of verb forms of time in the dialect of Bitli village of the Turin district of the Lviv region]. In : *Ukrainska dialektna morfolohiia*. Kyiv, 177–182 (in Ukr.).

8. Voronych, H. V. (1999). Slovozmyna imennyka hovirky s. Stepanka. Hovirky Chornobylskoi zony: Systemnyi opys [Word change of the noun of the subdialect of Stepanka village]. In : Dialects of the Chornobyl zone: System description / P. Yu. Hrytsenko, H. V. Voronych, L. I. Doroshenko (Conductors). Kyiv, 15–26 (in Ukr.).
9. German, K. F. (1970). Osobennosti sintaksisa govora sela Shepot Putil's'kogo rayona Chernovitskoy oblasti [Features of the syntax of the subdialect of the village of Shepot, Putil district, Chernivtsi region]. In : Soveshchaniye po obshcheslavyanskomu lingvisticheskomu atlasu: Tezisy dokladov. Moskva, 14–18 (in Russ.).
10. Herman, K. F., Horiuk, H. D. (1993). Osoblyvosti zvukovoi systemy hovirky s. Vyzhenka Chernivetskoï oblasti [Features of the sound system of the subdialect of Vyzhenka village, Chernivtsi region]. In : Babych, N. D. (Ed.). Problemy istorii ta kultury ukrainskoi movy : zb. nauk. prats. Chernivtsi : Ruta, 57–67 (in Ukr.).
11. Herman, K. F., Zahorodniuk, L. (1999). Funktsionalne mistse zvuka [f] u bukovynskii hovirtsi sela Doroshivtsi Zastavniivskoho raionu Chernivetskoï oblasti [Functional place of sound [f] in the Bukovynian subdialect of Doroshivtsi village, Zastavniiv district, Chernivtsi region]. Materialy studentskoï naukovoï konferentsii Chernivetskoho universytetu (12–13 travnia 1999 roku). Chernivtsi. Kn. 1 : Humanitarni nauky, I, 44–45 (in Ukr.).
12. Herman, K. F., Nykyforiak, Yu. (1999). Systema vokalizmu hovirky sela Zelena Kelmenetskoho raionu Chernivetskoï oblasti [Vocal system of subdialect of Zelena village, Zastavniiv district, Chernivtsi region]. Materialy studentskoï naukovoï konferentsii Chernivetskoho universytetu (12–13 travnia 1999 roku). Chernivtsi : ChDU. Kn. 1. Humanitarni nauky, I, 92–93 (in Ukr.).
13. Horbach, O. (1977). Pivdennobukovynska hutsulska hovirka y dialektnyi slovnyk s. Brodyna, povitu Radivtsi (Rumuniia) [South Bukovynian Hutsul dialect and subdialect dictionary of Brodyna village, Radovci County (Romania)]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. VIII. Istoriia movy. Diialektolohiia. Leksykolohiia. Miunkhen, 123–275 (in Ukr.).
14. Horbach, O. (1993). Diialektnyi slovnyk pivnichno-dobrudzhanskoi hovirky s. Verkhni Dunavets bilia Tulchi [Dialect dictionary of the North Dobrudzha subdialect of Verkhniy Dunavets village near Tulcea]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. V. Diialektolohiia. Miunkhen, 362–403 (in Ukr.).
15. Horbach, O. (1993). Pivdennolemkivska hovirka y dialektnyi slovnyk s. Krasnyi Brid bl. Medzhylaborets (Priashivshchyna) [South Lemko dialect and subdialect dictionary of Krasnyy Brid village approx. Medzhylaborets (Presov region)]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. V. Diialektolohiia. Miunkhen, 524–669 (in Ukr.).
16. Horbach O. (1997). Pivdenno bukovynsko-pokutska hovirka s. Myleshovets bl. Radovets (Rumuniia) [Southern Bukovina-Pokut dialect of Myleshovets village approx. Radovets (Romania)]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. VIII. Istoriia movy. Diialektolohiia. Leksykolohiia. Miunkhen, 324–376 (in Ukr.).
17. Horbach, O. (1993). Diialektnyi slovnyk pivnichno-dobrudzhanskoi hovirky s. Muruhyn nad Dunaiem [Dialect dictionary of the North Dobrudzha subdialect of Muruhyn village on the Danube]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. VI. Diialektolohiia. Miunkhen, 337–361 (in Ukr.).
18. Horbach, O. (1997). Zakhidno-poliska hovirka s. Ostromychi kol. povitu Kobryn [West Polissya subdialect of Ostromichi village count. County Kobryn]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. V. Diialektolohiia. Miunkhen, 269–330 (in Ukr.).
19. Horbach, O. (1997). Marmaroska hovirka y diialektnyi slovnyk s. Poliany nad r. Ruskovoïu (Rumuniia) [Marmara dialect and subdialect dictionary of Poliana village over the Ruskova River (Romania)]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. VIII. Istoriia movy. Diialektolohiia. Leksykolohiia. Miunkhen, 276–323 (in Ukr.).
20. Horbach, O. (1993). Pivnichno-naddnistrianska hovirka y dialektnyi slovnyk s. Romaniv Lvivskoi oblasti [Northern Transdnistrian dialect and subdialect dictionary of Romaniv village of Lviv region]. In : Horbach, O. Zibrani statii. T. V. Diialektolohiia. Miunkhen, 56–156 (in Ukr.).
21. Hrytsak, M. A. (1971). Nazvy hidroreliefu v hovirtsi s. Yasinia Zakarpatskoï oblasti. Pytannia hidronimiky [Names of hydrorelief in the subdialect of Yasinia village, Zakarpattia region.]. In : Tsiluiko, K. K. (Ed.). Materialy III Respubl. onomastychnoi (hidronimichnoi) narady. Kyiv, 74–80 (in Ukr.).
22. Hrytsiutenko I. Ye. (1956). Iz sposterezhennia nad hovirkoïu sela Cherniatyn Ulanivskoho raionu, Vinnytskoï oblasti [From the observation of the subdialect of Cherniatyn village, Ulaniv district, Vinnytsia region.]. In : Pratsi Odes. Universytetu. Ser. filoloh. nauk. Odesa. T. 146. V. 5, 129–139 (in Ukr.).
23. Hryshchenko, S., Moisiienko, V. (1998). Meleni : Istoryko-linhvistychni narys [Meleni : Historical and linguistic essay]. Zhytomyr, 64 (in Ukr.).
24. Derdiuk, A. R. (1955). Deiaki osoblyvosti hovirky sela Zamikhiv Novoushytskoho raionu Khmelnytskoï oblasti [Some features of the subdialect of Zamikhiv village, Novoushitsky district, Khmelnytsky region]. In : Zb. stud. nauk. prats Kyiv. ped. in-tu. Ist.-filol. ta ped. nauky. Kyiv, T. 1. V. 1, 77–90 (in Ukr.).
25. Dzendzelivskiy, Y. O. (1990). Tradytiina silskohospodarska leksyka hovirky sela Zalissia Kobrynskoho raionu na Beresteishchyni [Traditional agricultural vocabulary of the subdialect of Zalissia village, Kobryn district, Brest region]. In : Jimbezhha (Poliska) shtudii noprakhtytska konfyrantsiia: Tэзы проказэ. Рэмыск, 78–80 (in Ukr.).
26. Dovhopol, S. F. (1962). Poliska nyzhnonaddesnianska hovirka s. Pukhivky [Polissya Lower Desna subdialect of Pukhivka village]. Diialektolohichniy biuleten. Kyiv. V. 9, 85–96 (in Ukr.).
27. Zheguts, I. (1999). Materialy do hutsulskoho hovorv v Zakarpatti: Hovirka s. Berlybash (Kostylyivka) r-nu Rakhiv u 30-kh rr. Slovnyk iz dodatkamy [Materials for the Hutsul dialect in Transcarpathia: subdialect of

Berlybash (Kostylyvka) village of Rakhiv district in the 1930 s. Dictionary with appendices]. Miunkhen, 96. (in Ukr.).

28. Kalyn', L. E. (1992). Foneticheskiy stroy odnogo gutsul'skogo govora [Phonetic structure of one Hutsul dialect]. Issledovaniya po slavyanskoy dialektologii. I. Karpatoukrainskiye dialekty. Moskva, 7–74 (in Russ.).

29. Karpynska, S. (1981). Hovory Drohobychchyny z uzghliadnenniam hovirky sela Nahuievychi, Ivano-Frankivska oblast [Dialects of Drohobych region with consideration of the subdialect of Nahuievychi village, Ivano-Frankivsk region]. In : Ivan Franko – myslytel i mytets : zb. dop. dlia vidznachennia 125-richchia narodyn i 65-richchia smerti Ivana Franka / Nauk. t-vo im. Shevchenka. Filolohichna sektsiia; Fedorenko, E. (Ed.). Niu-Iork, 1981. Zapysky naukovohto tovarystva im. Shevchenka. T. 198, 128–138 (in Ukr.).

30. Kernytskyi, I. M. (1961). Fonetychni osoblyvosti viitivskykh knyh XVI–XVII st. sela Odrekhovoy v porivnanni z suchasnymi lemkiivskymy hovoramy [Phonetic features of Viitov's books of the XVI – XVII centuries. The village of Odrekhovoy in comparison with modern Lemko dialects]. In : Doslidzhennia i materialy z ukrainskoi movy. T. IV. Kyiv, 83–106 (in Ukr.).

31. Kernytskyi, I. M. (1962). Morfolohichni osoblyvosti viitivskykh knyh XVI–XVII st. s. Odrekhovoy kolyshnoho Sianotskoho povitu na Lemkivshchyni [Morphological features of Viitov books of the XVI–XVII centuries of Odrekhovoy village of the former Sanok district in the Lemkiv region]. In : Doslidzhennia i materialy z ukrainskoi movy. T. V. Kyiv, 90–95 (in Ukr.).

32. Kovalyk, I. I. (1969). Imennykovyi slovotvir sela Bitli na Lvivshchyni [Noun word formation of Bitli village in Lviv region]. In : Ukrainska dialektna morfolohiia. Kyiv, 57–67 (in Ukr.).

33. Kovtyuk, S. I. (1969). Slavyanizmy v vengerskom govore sela Ratovtsy Uzhgorodskogo rayona [Slavicisms in the Hungarian subdialect of Ratovtsy village, Uzhhorod district]. In : Vsesoyuznaya konferentsiya po finno-ugrovedeniyu. Yoshkar-Ola, 40–42 (in Russ.).

34. Kovtyuk, S. I. (1972). Ukrainizmy v vengerskom govore nizovya reki Uzh Zakarpatskoy oblasti Ukrainskoy SSR [Ukrainisms in the Hungarian dialect of the lower reaches of the river Uzh of the Transcarpathian region of the Ukrainian SSR]. PhD dissertation (Ukrainian language). Uzhgorod (in Russ.).

35. Kreitor, T. V. (1974). Osobennosti aktsentuatsii sela Ozeryany na Chernigovshchine. [Features of accentuation of Ozeryany village in Chernihiv region]. In : Soveshchaniye no obshcheslavyanskomu lingvisticheskomu atlasu. Voronezh, 51–54 (in Russ.).

36. Leshka, O. (1978). Zvukovoy stroy sela Zvala Vostochnoy Slovakii [The sound system of Zvala village in Eastern Slovakia]. In : Studie ze Slovanske jazykovedu. 1. Praha, 227–268 (in Russ.).

37. Leshka, O. (1974). Govor s. Ublya Vostochnoy Slovakii: [Subdialect of Ublya village of Eastern Slovakia]. In : Etyudy po ukrainskoy dialektologii. 1. Praha, 355 (in Russ.).

38. Lykova, L. K. (1974). O yazykovom soznanii nositeley dialekta i formirovanii stilisticheskikh otsenok v dialektnoy leksike (na materiale govora sela Khrenovogo Novoubmanskogo rayona Vornezhskoy oblasti) [On the linguistic consciousness of dialect speakers and the formation of stylistic assessments in dialect vocabulary (on the material of the dialect of the village of Khrenovo, Novoubman district, Voronezh region)]. In : Soveshchaniye po obshcheslavyanskomu lingvisticheskomu atlasu. Voronezh, 228–231 (in Russ.).

39. Lysenko, P. S. (1950). Hovirka sela Mykhailo-Kotsiubynske, Chernihivskoi oblasti [The subdialect of the Mykhailo-Kotsiubynske village, Chernihiv region]. Dialektolohichniy biuleten. V. II. Kyiv, 61–83 (in Ukr.).

40. Malyshko, G. I. (1974). Fonologicheskaya struktura govora s. Mafedovki Sredino-Budskogo rayona Sumskoy oblasti (po mat. OLA, p. 445) [Phonological structure of speech p. Mafedovki of the Sredino-Budsky area of the Sumy region (on material GLA, map 445)]. In : Soveshchaniye po obshcheslavyanskomu lingvisticheskomu atlasu. Voronezh, 54–57 (in Russ.).

41. Malyshko, G. I. (1973). Fonetiko-morfologicheskkiye osobennosti govora s. Savinki Chernigovskoy oblasti [Phonetic and morphological features of the subdialect of Savinki village, Chernihiv region]. In : Soveshchaniye po obshcheslavyanskomu lingvisticheskomu atlasu. Moskva, 12–16 (in Russ.).

42. Melnychuk, O. S. (1951). Pivdenopodilska hovirka sela Pysarivky Kodym'skoho raionu Odeskoi oblasti [South Podillia dialect of Pisarivka village, Kodyma district, Odessa region]. In : Dialektolohichniy biuleten. Kyiv. V. 3, 44–68 (in Ukr.).

43. Moravets, Ya. (1952). Zminy v ukrainskii hovirtsi sela Ubli na Slovachchyni protiahom ostannikh 60 rokiv [Changes in the Ukrainian subdialect of Ubli village in Slovakia over the past 60 years]. In : Zbirnyk slavytichnykh prats filolohichnoho fakultetu [Kyivskoho universytetu]. Kyiv, 218–222 (in Ukr.).

44. Myachina, Z. I. (1974). Ocherk yazyka cheshskogo govora sela Malaya Zubovshchina na Ukraine: (Fonetika. Morfologiya. Leksika) [Description of the language of the Czech subdialect of Malaya Zubovshchina village in Ukraine : (Phonetics. Morphology. Vocabulary)] : Extended abstract of PhD dissertation. Minsk, 29 (in Russ.).

45. Nikolayev, S. (1997). Novyye dannyye o vokalizme karpatoukrainskikh govorov [New data on the vocalism of Carpathian-Ukrainian dialects]. In : Ukrainskyi dialektolohichniy zbirnyk : Kn. 3. Pam'iaty Tetiany Nazarovoi. Kyiv : Dovira, 33–39 (in Russ.).

46. Nikonchuk, N. V. (1968). Iz leksiki polesskogo sela Listvin. Leksika Polesya. Materialy dlya polesskogo dialektного slovary [From the lexics of the Polesie village of Listvin. Vocabulary of Polesie. Materials for the Polesie dialect dictionary]. Moskva : Nauka, 79–92 (in Russ.).
47. Nikonchuk, N. V. (1970). Opyt sravnitel'nogo analiza trekh sel Zhytomirskogo Poles'ya (Na materiale leksiki prirody) [Experience of the comparative analysis of three villages of Zhytomyr Polesie (On a material of vocabulary of the nature)] : PhD dissertation (Ukrainian language). Odessa (in Russ.).
48. Nimchuk, V. V. (1955). Sposterezhennia nad slovotvorom imennyka v hovirtsi sela Dovhe Irshavskoho raionu (Sufiksatsiia) [Observations on the word formation of the noun in the dialect of Dovhe village, Irshava district (Suffixation)]. In : Naukovi zapysky. T. XIV. Lviv, 169–192 (in Ukr.).
49. Ossovetskiy, I. A. (1969). Slovar' sovremennogo russkogo narodnogo govora (d. Deulino Ryazanskogo rayona Ryazanskoy oblasti) [Dictionary of modern Russian folk subdialect (Deulino village, Riazan district, Riazan region)]. Moskva : Nauka, 612 (in Russ.).
50. Pelikh, G. F. (1974). Cheredovaniye glasnykh v sisteme form imen sushchestvitel'nykh (na materiale podol'skikh govorov: yuzhnogo – s. Kontseba Odesskoy oblasti, severnogo – s. Gorshkova Vinnitskoy oblasti) [Alternation of vowels in the system of forms of nouns (on the material of Podolsk dialects: southern – Kontseba village, Odessa region, northern – Gorshkove village, Vinnytsia region)]. In : Soveshchaniye po obshchieslavianskomu lingvisticheskomu atlasu. Voronezh, 69–72 (in Russ.).
51. Ralii-Karpynska, S. (1981). Hovory Drohobychchyny [Subdialects of Drohobych region]. In : Zapysky Naukovoho Tovarystva im. Shevchenka. T. CXCVIII. Niu York – Paryzh – Sydnei – Toronto, 128–138 (in Ukr.).
52. Rytsko, V. (1965). Fonetychni osoblyvosti ukrainskoi hovirky sela Chukurovy v rumunskii Dobrudzhi [Phonetic features of the Ukrainian dialect of the village of Chukurovy in the Romanian Dobrudja. Territorial dialects and proper names]. In : Terytorialni dialekty i vlasni imena. Kyiv, 3–9 (in Ukr.).
53. Robchuk, I. (1988). Vyvchennia ukrainskykh hovirok Rumunii. Hovirka sela Marytsei Suchavskoho povitu [Study of Ukrainian dialects of Romania. The subdialect of Maritsei village, Suceava county]. In : Obrii. Bukharest, 209–216 (in Ukr.).
54. Riabets, L. (1997). Do pytannia opysu slovozmyny imennyka v hovirtsi [On the question of describing the word change of the noun in the subdialect]. In : Ukrainskyi dialektolohichnyi zbirnyk : Kn. 3. Pam'iaty Tetiany Nazarovoi. Kyiv : Dovira, 64–74 (in Ukr.).
55. Riabets, L. (1999). Slovozmyna imennyka hovirky s. Tovstyi Lis [Word change of the noun of the dialect of village Tovstyi Lis]. In : Hovirky Chornobyl'skoi zony. Systemnyi opys. Kyiv : Dovira, 27–34 (in Ukr.).
56. Sabadosh, I. (2008). Slovyk zakarpatskoi hovirky sela Sokyrnytsia Khustskoho raionu [Dictionary of Transcarpathian subdialect of Sokyrnytsia village, Khust district]. Uzhhorod : Lira, 480 (in Ukr.).
57. Syzko, A. T. (1983). Slovyk dialektnoi leksyky hovirky sela Kyshenok (Kobeliatskoho r-nu Poltavskoi oblasti), yoho sklad i pryntsyipy pobudovy [Dictionary of dialect vocabulary of the subdialect of Kishenok village (Kobeliatsky district of Poltava region), its composition and principles of construction]. In : Struktura i rozvytok ukrainskykh hovoriv na suchasnomu etapi : tezy dopovidei i povidomlen XV Respublikanskoi dialektolohichnoi narady. Zhytomyr, 100–101 (in Ukr.).
58. Sych, V. F. (1960). Dialektni osoblyvosti hovirky s. Sehedynets Horodyschenskoho r-nu Cherkaskoi obl. [Dialect features of the subdialect of Szegedyn village, Horodyshe district, Cherkasy region]. In : Tezy dopovidei ta povidomlen na naukovi konferentsii, prysviachenii pidsumkam nauko-doslidnoi roboty za 1960 rik. Sektsiia movoznavstva i literatury. Cherkasy, 19–20 (in Ukr.).
59. Stolbunova, V. Y. (1958). Vokalyzm hovora sel Belaia Krynytsa, Hlubokskoho y Lypovany Vyzhnytskoho rayonov Chernovyt'skoy oblasti [Vocalism of the subdialect of Belaya Krynytsa, Hluboksky and Lipovany villages, Vyzhnytskyi districts of Chernivtsi region]. In : Pytannia istorii i dialektolohii skhidnoslov'ianskykh mov. Chernivtsi, 153–164 (in Ukr.).
60. Sukhomlyn, I. D. (1966). Onomastyka v hovirtsi sela Myshurynoho Rohu na Dnipropetrovshchyni [Onomastics in the dialect of Myshuryny Roh village in Dnipropetrovsk region]. In : Tezy dopovidei Lnhvistychnoho seminaru (Dnipropetrovskyi universytet, kafedra ukrainskoi movy). Dnipropetrovsk, 55–58 (in Ukr.).
61. Taranenko, O. O. (1978). Osoblyvosti systemnogo pidkhodu do vyvchennia leksyko-frazeolohichnoi spetsyfyky dialektu (na materiali hovirky s. Olefirivky Dnipropetrovskoi oblasti) [Features of a systematic approach to the study of lexical and phraseological specifics of the dialect (on the material of the subdialect of Olefirivka village, Dnipropetrovsk region). Problems of research of dialect vocabulary and phraseology of Ukrainian language]. In : Problemy doslidzhennia dialektnoi leksyky i frazeolohii ukrainskoi movy. Uzhhorod, 100–102 (in Ukr.).
62. Tsvyk, M. V. (1990). Serednii /l/ v hovirtsi s. Shevchenkove Zvenyhorodskoho raionu Cherkaskoi oblasti [Average /l/ in the subdialect of Shevchenkove village, Zvenyhorod district, Cherkasy region]. In : Problemy ukrainskoi dialektolohii na suchasnomu etapi. Zhytomyr, 77 (in Ukr.).
63. Chuchka, P. P. (1956). Systema holosnykh u hovirtsi sela Baranytsi Uzhhorodskoho raionu [The system of vowels in the subdialect of Baranytsia village, Uzhhorod district]. In : Naukovi zapysky Uzhhorodskoho universytetu. Lviv. T. 14, 141–160 (in Ukr.).

64. Hromko, T. V. (2020). Methods of collecting material for speech description. In : Collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with Proceedings of the International Scientific and Practical Conference «Paradigmatic view on the concept of world science» (Vol. 2). Toronto, Canada : European Scientific Platform, 99–101 (in Eng.).
65. Leška, O. (1973). Govor sela Ublja Vostočnoj Slovaki [Subdialect of Zvala village in Eastern Slovakia]. Praha : KCJ ČSAV, 394 (in Russ.).

T. V. HROMKO. DEVELOPMENT AND NORMALIZATION OF MONOGRAPHIC DESCRIPTIONS IN UKRAINIAN LINGUISTICS (SECOND HALF OF XX CENTURY)

Summary. Introduction. *Mono-verbal description as a method of dialectology in domestic linguistics is considered by the author from the historical-linguistic point of view. Dialectological studies join the European linguistic traditions (and partly participate in their formation) in the theoretical understanding and practical development, which are important factors of linguistic information. The contribution of Ukrainian linguists is to identify new sources of empirical material, its introduction into scientific circulation, as well as attempts at new methods of extrapolation and dialectological interpretation of linguistic phenomena using a descriptive method, which is a notable phenomenon in the history of linguistics.*

Purpose. *According to the periodization defined by the author, the development of descriptions of individual dialects in Ukrainian dialectology dates back to the 50-90s of the twentieth century and is characterized, on the one hand, by the continuation of traditions of description method in Ukrainian dialectology. During the development of the method of monoverbal description in domestic linguistics there are no detailed, systematic presentations of the dialect. However, the focus on the completeness of the study of dialect language (although on the material of differential lexicons of speech) contributed to the delineation of speech as a real system of language in all the complexities of its development.*

Results. *The strategy of standardization of monoverbal descriptions is to present them at one language level, which is the first attempt at systematization in this type of description. Notable in the period of development of the analyzed descriptions is the tendency for Ukrainian philologists to describe the dialects of the settlements where they come from (O. Melnychuk, P. Chuchka, M. Nikonchuk, M. Hrytsak, V. Nimchuk, I. Kovalik). From materials to dictionaries, from abstracts to dissertations as different forms and formats of descriptions, at this time both the Ukrainian spoken material and the method of monoidiome description are represented. Among the monophonic descriptions there is a scientifically powerful collection of articles by O. Horbach with collected narrow-dialect material and a system of its analysis, as well as dissertation of Z. Myachyna. The period was marked by the publication of dictionaries of dialects compiled by H. Arkushyn, Z. Bychko, A. Zelenko, A. Syzko, I. Zheguts, although small in size, but those that carried a significant incentive to descriptions by linguists of their speech; historical and linguistic essay "Meleni" by S. Hryshchenko and V. Moisienko, etc.*

Originality. *As in other periods in the history of Ukrainian dialectology, mono-verbal descriptions are closely intertwined with explorations devoted to the study of other Slavic and non-Slavic dialects and their features, which orients dialectological science to a meta-description of the idiom in linguistics.*

Conclusion. *In general, the research of the Ukrainian dialect language started at this time laid the foundation for the vision of it as a real system of language in all the complexities of its development and representation in the typological and linguistic-geographical aspects of dialectology.*

Key words: *dialectology, dialect, idiom, descriptive method, monophonic description, dialect dictionary, dialectological research, monographic description.*

Надійшла до редакції 17.03.20
Прийнято до друку 24.04.20